

Ölands Smedby **Anna Johansson (f. 1994)**
- en socken mitt i världsarvet **2009**

Himlen är blå och fåglarna kvittrar. Björkarna i dungen har liksom gullvivorna slagit ut med full kraft. På åkrarna runt huset lyser rapsen klargul. Under mig ser jag min hemby Smedby med alla dess hus. Luftballongen stiger allt högre när vi ger oss iväg. Trots att jag är höjdrädd har jag lovat er en guidad resa genom Smedby, som kommer ta oss åt både öst, väst, nord och syd.

Vi styr ballongen i västlig riktning, bara ett hundratal meter under oss går en grusväg. Om man följer den till fots möter man det blåa Kalmarsund och den allmänna badplatsen Västerstad tar form. Till denna lilla strand har både lokalbefolkningen, turister och så självklart fågelskådarna hittat, inte bara för att bada. Västerstad är nämligen granne med ett fågelparadis. Så länge jag kan minnas och säkert innan dess har fågelskådare stått uppradade där för att rikta sina kikare mot Eckelsudde. Inte nog med det, på ett par stenar långt ute i vattnet ligger en flock sälar och gassar i solen. För att ta sig till stranden åker man på den västra landsvägen. Den löper genom odlingslandskapet likt en svart orm med vita markeringar. Just nu är vägen i stort sett öde, sånär som på några enstaka lastbilar som transporterar cement och några vanliga personbilar på väg till eller från jobbet. Turisterna har ännu inte börjat vallfärda till den lilla semesterbyn som är belägen norr om badplatsen.

Följer man vattenbrynet söder ut, kan man hitta allt möjligt som har spolats upp på stranden. Det kan vara allt från gamla schampoflaskor till drivved och tång. Här har några sjöfåglar som inte bor på udden sina bon. Man får vara försiktig så att man inte retar upp dem eller kliver på några av deras väl gömda ägg.

Fortsätter vi med ballongen ytterligare en bit längs vattnet, så långt att vi svävar över gränsen emellan Smedby och Hammarby, kan vi skymta en liten skogsdunge. Där står tallarna, gamla och knotiga efter år av slagsmål med havsvindarna. Ovanför tallarna ser jag en svart skugga som cirklar runt. Några av er kanske har med sig en kikare? Om ni har tur kanske skuggan kan ta formen av en glada. Gladan är en utrotningshotad art som på sistone börjat återhämta sig. Vi får hoppas att antalet fåglar av denna art kommer att öka i framtiden. Solen riktigt bränner i nacken när ballongföraren vrider på brännaren så att ballongen stiger uppåt igen. Vi har precis passerat landborgskanten och lämnar det svala havet bakom oss. Den varma vinden som slår emot oss för med sig en svag doft av häst, och visst, därborta ser vi hagen. Hästarna går där så fridfullt och betar medan deras manar och svansar fladdrar för vinden. De tillhör en liten anläggning vid namn Stall Västergården. Dit kan man komma om man vill ha sig en härlig ridtur i westernstil, uppå på det stora Alvaret. Där ute har man en god chans att bland buskar och stenmurar, vilka skär rakt genom landskapet för att skilja ägora åt, träffa de nyfikna korna som brukar släppas där om somrarna.

Vi är på väg mot centrum av byn. Granne med stallet är ett vitmålat stort hus med blåa fönsterkarmar. Denna gård är en av de tre lantbruk som fortfarande är aktiva här i byn. En av de andra två är mitt hem, Fridhem. Det vita huset är faktiskt ditflyttat någon annanstans ifrån innan det hamnade här i Smedby. Prästgården är precis som det vita boningshuset hitflyttat. Den var i bruk som prästgård fram till år 1926. Prästgården har nu under ett stort antal år använts som vanligt bostadshus. Mitt emellan gården och prästens gamla boning sticker ett svart hustak fram emellan träden. Ute på trappen kan man se en av husets invånare sitta. Jag småler för mig själv och berättar för er andra som åker ballongen att den gula stugan var förr hem åt en skomakare. Huset tjänstgjorde också som dennes verkstad.

Bredvid den förr så pampiga prästgården reser sig en ännu vackrare byggnad, med ett nylagt tak och ett rött torn. Det är Smedby kyrka. På kyrkogården runt omkring den vitkalkade gamla byggnaden kan man läsa namnen som är ingraverade på gravstenarna. Där nere har jag gått många gånger förr av olika anledningar. Jag vet att på de riktigt gamla stenarna är det väldigt svårt att urskilja den ursprungliga texten. Stenarna vittnar om vilka som förr levde i Smedby. Tyvärr finns det också några nyare som inte stått där så länge. Flera gravstenar lär det säkert komma till även i framtiden. På denna kyrkogård ligger den berömda Margit Friberg begravd. I hennes böcker finns det mycket om havet. Hennes far var kustskeppare, ibland fick hon följa med ut på sjön och hennes upplevelser där har sedan påverkat hennes författarskap. Den mest älskade boken är med all säkerhet "Vandrar Mari", de är en av de tio romaner hon skrivit under sitt liv. I hennes böcker finns alltid praktfullt utmålande skildringar av det Öländska landskapet.

Rakt över vägen, mitt emot kyrkan ligger ett hus som vi kallar för Sockenstugan. Det är en byggnad som har tjänat som skolhus ända fram till mitten av 1900-talet. Det är Smedby Hembygdsförening som äger denna lilla stuga. De köpte ut den från Mörbylånga kommun för att rädda och bevara det gamla huset. Dörren öppnas och man kan urskilja ett stort antal festklädda personer komma ut. Det verkar som om stugan är uthyrd till fest idag. På vägen ser man en person komma cyklande, som stannar och kliver av cykeln. Precis utanför muren finns det en anslagstavla, där hänger cyklisten upp en vit lapp som denne haft i handen. Jag kan så väl gissa mig till vad som står där. "Välkommen! Grillfest med bykamp". Varje år hålls en traditionsenlig grillfest som anordnas av Hembygdsföreningen. Där träffas folk från de olika byarna runt omkring. Både bofasta och sommargäster kommer för att grilla och tävla mot varandra i något som vi brukar kalla bykampen. Man börjar då med att ta plats vid grillarna. När man sedan har ätit är det dags för tävlingarna. Det är något som brukar uppskattas av både gamla och unga. De vanligaste grenarna är kubturnering, pilkastning och ibland en och en annan tipsrunda. Festen håller ofta på till sent in på natten. Man håller även andra tillställningar under året, såsom årsmöte och sommarfest med tombola. Jag vet att det är många personer som uppskattar dessa arrangemang i Sockenstugan. Vi får hoppas att hembygdsföreningen fortsätter med dessa aktiviteter i framtiden och inte låter det dö ut.

Smedby är "indelad" i två, stora och lilla Smedby. Det är i den stora delen vi hittills har befunnit oss i. När jag nu delat med mig av några varma sommarminnen från sockenstugan viker ballongen av åt nordost. Djupadalsgatan är den nordostligaste delen av Smedby, om man inte räknar kvarnen som man kan se här uppfifrån. I Djupadal, som vi kallar det, är det nästan bara semesterbostäder nu för tiden. Sånär som på ett hus. Gatan är en gammal malmgata. Där bodde en del av arbetarna som jobbade på gårdarna i byn. Jag står vid kanten på ballongkorgen en stund och funderar på om jag ska avrunda min berättelse eller om jag ska berätta lite till. Trots att det känns som om att jag pratat oavbrutet beslutar jag mig för att nämna ett sista hus innan vår ballongfärd får sitt slut. Det har börjat skymma så smått men än kan man skimta siluetterna av en konstnärssateljé. Inuti pågår säkert arbetet för fullt. Konstnärerna är vår bys kändisar, Kicken Eriksson och Per Skogler. Jag tror nästan inte att det finns en enda vägg i hela Smedby som inte har en tavla eller en tygbonad från en av dem. De är inte bara lokala kändisar. Båda två har större utställningar runt om i och även utanför Sveriges gränser.

På väg ner till marken igen tänker jag på vad som kommer att hända med min älskade lilla by. Jag är rädd att den en dag inte kommer att ha ens de 20 bofasta kvar. Det vore verkligen synd om hela Smedby skulle dö ut. Denna plats är mitt hem. Hur mycket jag än kommer att resa eller flytta som vuxen, kommer alltid en bit av mig och mitt hjärta att finnas kvar här, i mitt Smedby en by i världsarvet...